

Zygmunt Kłodnicki
Agnieszka Pieńczak
Joanna Koźmińska

Polski atlas etnograficzny
Historia, osiągnięcia,
perspektywy badawcze

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu śląskiego
KATOWICE 2017

Spis treści

Przedmowa 9

Preface 11

C Z Ę Ś Ć 1

Polski atlas etnograficzny w perspektywie historycznej

Wprowadzenie 15

Metody etnogeograficzna i retrogresywna 17

Metoda etnogeograficzna 19

Atlasy tradycyjnej kultury ziem polskich 20

Atlasy etnograficzne opracowane na podstawie materiałów
zgromadzonych w pierwszej połowie lat trzydziestych XX wieku 21

Polski atlas etnograficzny 23

Atlasy językowo-etnograficzne i językowe 43

Sposoby wnioskowania etnogeograficznego 45

Metoda retrogresywna (retrospektywna) 58

Przyczyny zróżnicowania tradycyjnej kultury wsi polskiej 63

Zapożyczenia kulturowe z obszarów niemieckich 63

Kwestia polsko-niemieckiego pogranicza etnograficznego 64

Geograficzne i historyczne interpretacje genezy północno-wschodniej
rubieży kulturowej w Polsce 68

Związki między tradycyjną kulturą a grupą etniczną 77

Geneza tradycyjnej kultury wsi polskiej w świetle analizy map
etnograficznych 80

Zakończenie 92

C Z Ę Ś Ć 2

Polski atlas etnograficzny w perspektywie współczesnej

Dziedzictwo kulturowe na platformie Cyfrowe Archiwum Polskiego
Atlasu Etnograficznego. Od pomysłu do realizacji 99

Koncepcja digitalizacji i udostępnienia zbiorów PAE oraz rola Polskiego
Instytutu Antropologii 100

Główne założenia projektu i działania badawcze 101

Profil odbiorcy 102

Cele i zadania badawcze 102

Uczestnicy projektu	103
Pracownia Digitalizacyjna Polskiego Atlasu Etnograficznego	110
Kryteria doboru obiektów do digitalizacji	116
Przygotowanie materiałów archiwalnych do digitalizacji	117
Mapy opublikowane	117
Fotografie atlasowe	117
Ankiety z zielnikami	120
Ogólna charakterystyka digitalizowanych zasobów	122
Mapy opublikowane	122
Fotografie atlasowe	123
Ankiety z zielnikami	123
Technika digitalizacji zbiorów	124
Opracowanie naukowe katalogów elektronicznych na platformie cyfrowej (wyniki badawcze)	126
Katalog map opublikowanych	126
Katalog fotografii atlasowych	133
Katalog ankiet z zielnikami	139
Perspektywy dalszych prac atlasowych	142

Antropologia w sieci. Projekty cyfrowe Polskiego Instytutu Antropologii 143

Humanistyka cyfrowa	143
Antropologia w sieci – przykłady realizacji	145
Powstanie Biblioteki Cyfrowej Polskiego Instytutu Antropologii	147
Udział w projekcie „Polski Atlas Etnograficzny...”	150
Zakończenie	153

Aneks 1. Wykaz etnograficznych i etnograficzno-językowych map Polski i krajów sąsiednich. Zagadnienia z zakresu tzw. kultury materialnej	155
Aneks 2. Wykaz miejscowości, w których wykonano fotografie przechowywane w Archiwum Polskiego Atlasu Etnograficznego w Cieszynie	319
Aneks 3. Wykaz miejscowości, w których na potrzeby <i>Polskiego atlasu etnograficznego</i> prowadzono badania ankietowe dotyczące zbieractwa roślin dziko rosnących	333

Bibliografia	341
Indeks nazw osobowych	379
Spis tabel	393
Spis rysunków	394
Spis map	395
Spis fotografii	397
Spis wykresów	399
Summary	401

Contents

Preface	9
Preface [in English]	11

PART 1

Polski atlas etnograficzny [The Polish Ethnographic Atlas] in the historical perspective

Introduction	15
The ethnogeographic and retrogressive method	17
Ethnogeographic method	19
Atlases of the traditional culture of Polish territories	20
Ethnographic atlases based on the materials collected in the early 1930s	21
<i>Polski atlas etnograficzny</i> [The Polish Ethnographic Atlas]	23
Linguistic-ethnographic and linguistic atlases	43
Ways of ethnogeographic concluding	45
Retrogressive (retrospective) method	58
Reasons of the differentiation in traditional culture of the Polish village	63
Cultural borrowings from German territories	63
The issue of the Polish-German ethnogeographic borderland	64
Geographical and historical interpretation of the origin of the North-Eastern cultural frontier in Poland	68
Relations between traditional culture and the ethnic group	77
Origins of the traditional rural culture in Poland in the light of ethnogeographic maps	80
Ending	92

PART 2

Polski atlas etnograficzny [The Polish Ethnographic Atlas] in the contemporary perspective

Cultural heritage on the platform Digital Archives of The Polish Ethnographic Atlas. From the idea to implementation	99
The concept of digitalization and sharing of PEA resources and the role of the Polish Institute of Anthropology	100
Main assumptions and research activities concerning the project	101
The addressee's profile	102
Research aims and tasks	102

Participants of the project	103
Digitalization Laboratory of The Polish Ethnographic Atlas	110
Selection criteria for objects intended for digitalization	116
Preparation of archival materials for digitalization	117
Published maps	117
Atlas photographs	117
Questionnaires with herbaria	120
General characteristics of digitalized resources	122
Published maps	122
Atlas photographs	123
Questionnaires with herbaria	123
The technique used in digitalization of the collections	124
Scientific elaboration of electronic catalogues on the digital platform (research results)	126
Catalogue of published maps	126
Catalogue of atlas photographs	133
Catalogue of questionnaires with herbaria	139
Potentialities of further atlas works	142

Anthropology in the net. Digital projects of The Polish Institute of Anthropology 143

Digital humanities	143
Anthropology in the net – exemplary implementations	145
Establishing of the Digital Library of The Polish Institute of Anthropology	147
Participation in the project „Polski Atlas Etnograficzny...” [The Polish Ethnographic Atlas...] 150	
Ending	153

Annex 1. List of ethnographic and ethnographic-language maps of Poland and its neighbouring countries. The issues concerning material culture	155
Annex 2. List of places in which the photographs kept in the Archives of the Polish Ethnographic Atlas in Cieszyn were taken	319
Annex 3. List of places in which questionnaire studies on wild plants collecting were conducted for <i>Polski atlas etnograficzny</i> [The Polish Ethnographic Atlas]	333
Bibliography	341
Index of names	379
List of tables	393
List of figures	394
List of maps	395
List of photographs	397
List of graphs	399
Summary [in English]	401